

Nerazorna ispitivanja - uvod

Prof.dr.sc. Damir Markučić

Sadržaj:

1. Terminologija (ponavljanje)
2. Fizikalne osnove (pregled)
  - ↳ posrednost - odzivi - odnos signal-šum
3. Pouzdanost provedbe nerazornih ispitivanja
  - ↳ utjecajni čimbenici
  - ↳ vjerojatnost detekcije - PoD krivulja
4. Kompetencije (ovlasti i odgovornosti)
5. Osiguranje kvalitete rezultata ispitivanja

1. Terminologija

obzirom na fizikalne principe, nerazorna ispitivanja dijelimo na

↳ **METODE** nerazornih ispitivanja,

a obzirom na specifičnosti načina provedbe ispitivanja na

↳ **TEHNIKE** nerazornih ispitivanja

Drugi nazivi za **nerazorna ispitivanja**:

↳ defektoskopija

↳ kontrola bez razaranja / ispitivanja bez razaranja

↳ *non-destructive testing* *NDT*

non-destructive examination *NDE*

↳ *non-destructive evaluation* *NDE*

↳ *non-destructive inspection* *NDI*

↳ zerstörungs-freie prüfung *ZfP*

NAČELO	ispitna struktura	METODA	TEHNIKE
elektromagnetski valovi	X i γ zračenje	RT radiografska (radijacijska)	radiografija, radioskopija, gamagrafija, XRD, XRF
	vidljivi dio spektra	VT vizualna	direktna, RVI
	IR valovi	IR termografska	termovizija, lock-in termografija
	mikrovalovi	GPR radarska	
	niskofrekventna polja	ET (EC, vrtložne struje)	RFEC, ACPD, ACFM, ..
	magnetsko polje	MT magnetska	magnetskim česticama, MFL, Barkhausen
elastični valovi	ultrazvučni valovi	UT ultrazvučna	tehnike odjeka (PE), difrakcije (TOFD), ...
	akustički valovi	AC, AE akustička	akustička emisija, Impact Echo (IE)
sredstvo (medij) <i>interakcija – kontakt</i>	penetrant (kapilarni efekt)	PT penetrantska	ovisno o vrsti penetranta...
	inertni plin (propusnost)	LT ispitivanje propusnosti	vacuum, helij

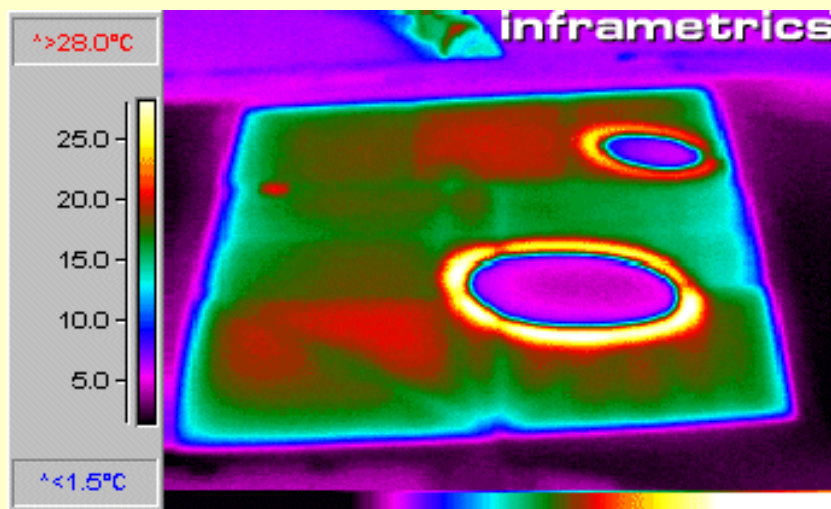
POSREDNOST nerazornih ispitivanja

Detekcija nepravilnosti se temelji na

↪ određenom **odzivu od nepravilnosti**.

Primjenjujući pojedino fizikalno načelo, a ovisno o ispitnim parametrima i uvjetima, istovremeno je prisutan i:

↪ **odziv materijala** (strukture).

Images courtesy of Inframetrics, N. Billerica, MA. Text supplied by JS&A

1. Terminologija & koraci interpretacije

(1) Uočavanje odziva (*detekcija*)

↳ **indikacija (naznaka)**

(2) Ocjena odziva/indikacije

↳ lažne indikacije

↳ **postojanje nepravilnost** & utvrđivanje parametara
(*discontinuity, nonhomogeneity, flaw, imperfection*)

(3) Ocjena sukladno kriteriju prihvatljivosti

↳ **pogreška** (*defect*)

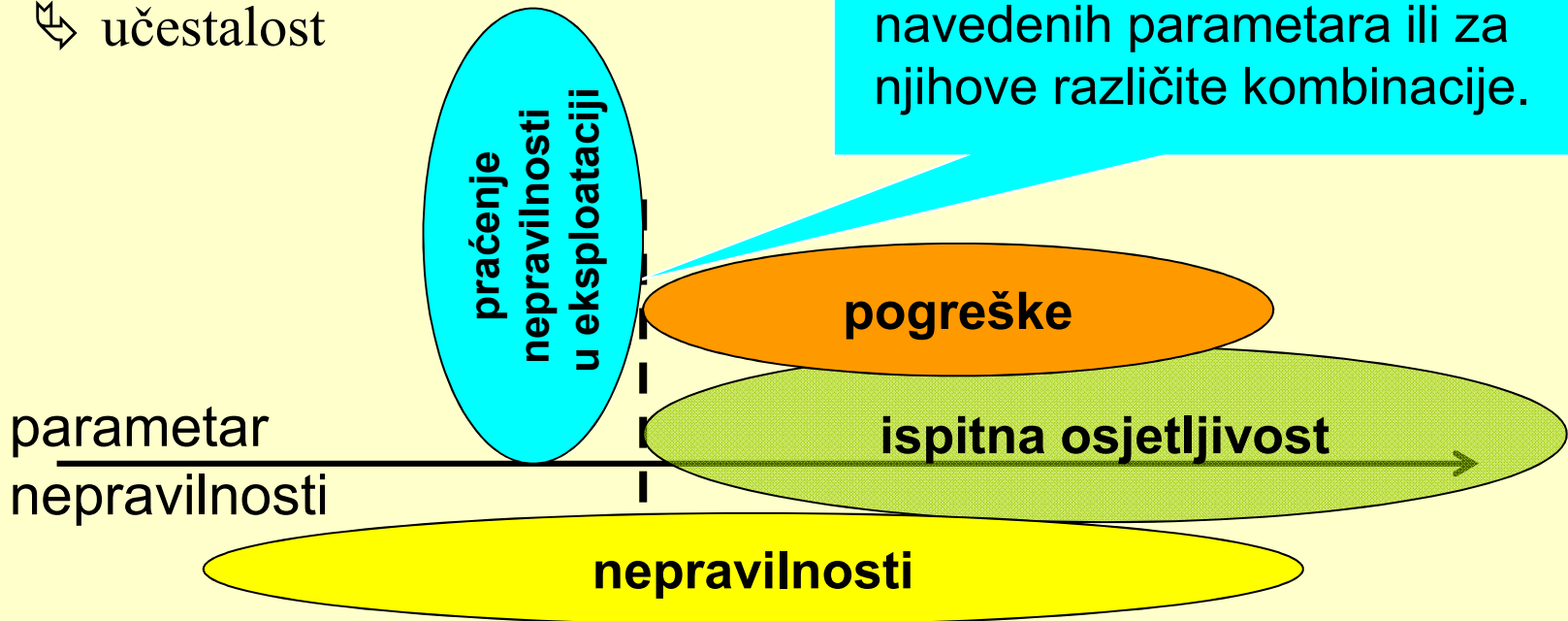
Karakterizacija (parametara) nepravilnosti

Karakterizacija parametara nepravilnosti:

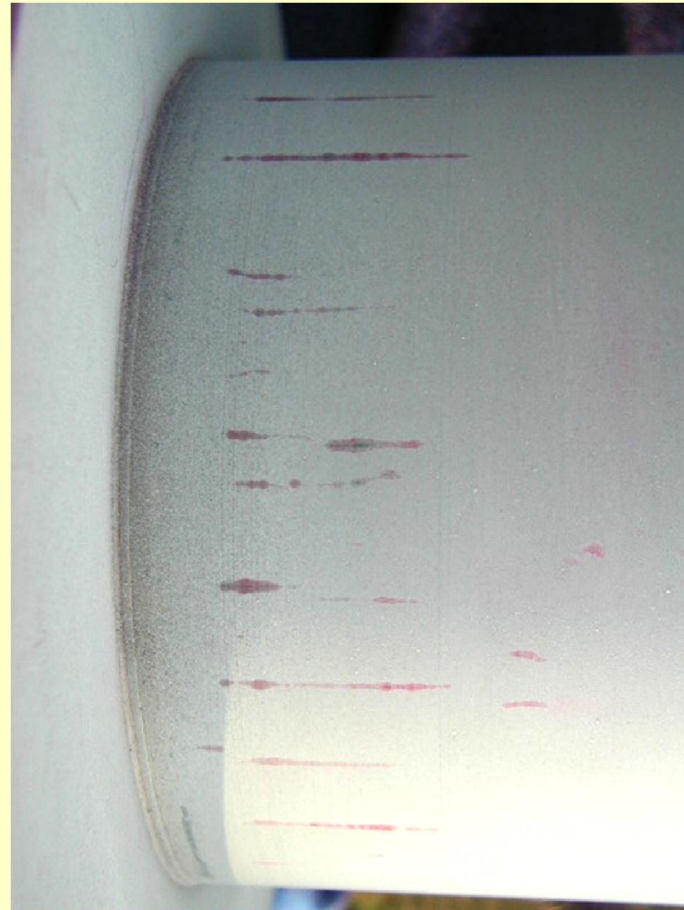
- ↪ veličina
- ↪ mjesto/pozicija (x,y,z)
- ↪ orijentacija
- ↪ učestalost

Kriterij prihvatljivosti

utvrđuje vrijednosti za razine prihvatljivosti po pojedinim od navedenih parametara ili za njihove različite kombinacije.

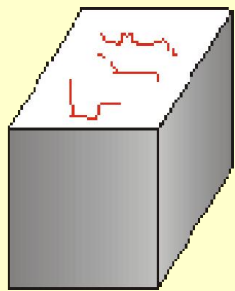
Pojava i uočavanje indikacija

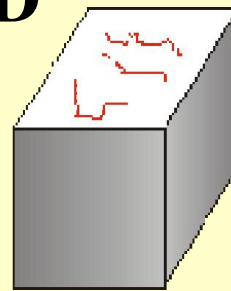
Vjerojatnost detekcije i ocjenjivanja

stvarno stanje

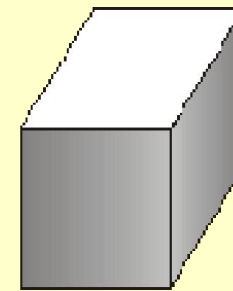
ISHODI - rezultati ispitivanja / ocjena rezultata

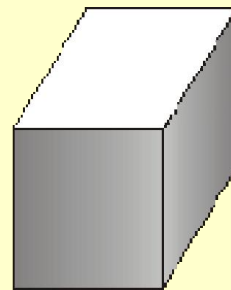
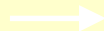
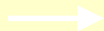
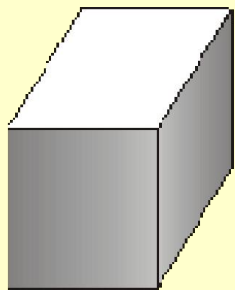
PoD

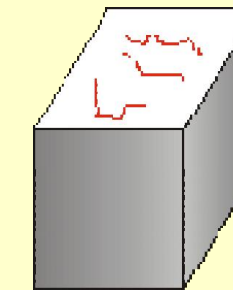
ili

= 100 %

ili

= 100 %

FCP, FAP

3. Pouzdanost nerazornih ispitivanja

Na **uspješnost ispitivanja** utječu:

- ↪ ispitno osoblje,
- ↪ ispitna oprema i sredstva (referentni uzorci, etaloni),
- ↪ ispitni postupak / ispitni parametri / tehnologija,
- ↪ ispitni objekt (oblik, dimenzije, materijal).

Nerazorna ispitivanja se zapravo sastoje od dva koraka:

- ↪ dobivanje indikacije (detectability),
- ↪ tumačenje, ocjenjivanje indikacije (interpretability).

POSREDNOST - osjetljivost ispitivanja

Uspoređujući razine dviju vrsta odziva (od nepravilnosti i osnovnog materijala) razmatramo:

↪ **odnos signal-šum** (*SNR – S/N Ratio*)

U cilju što uspješnije i pouzdanije detekcije:

↪ povećanjem osjetljivosti istovremeno se povećava

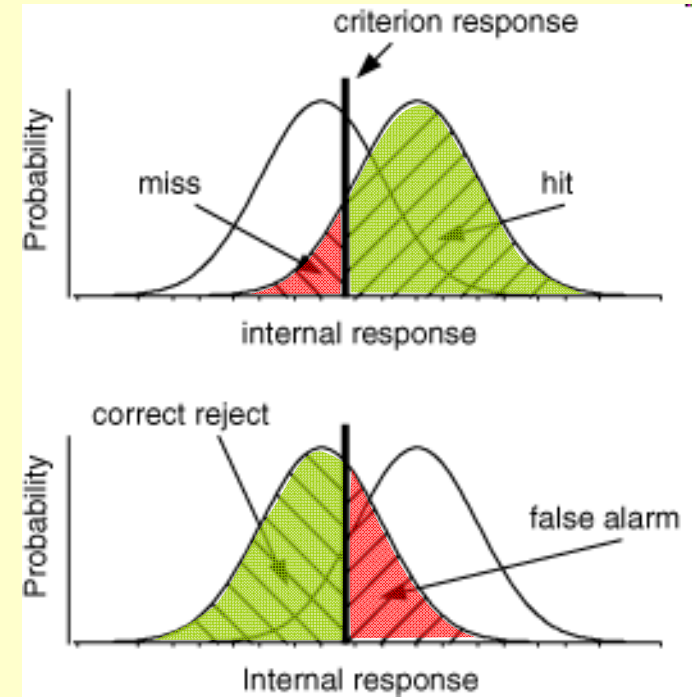
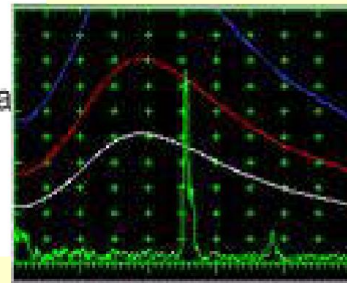
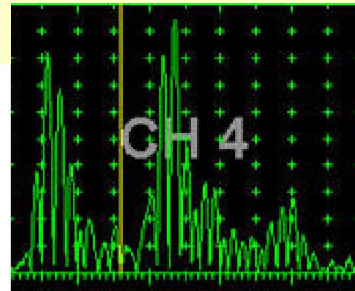
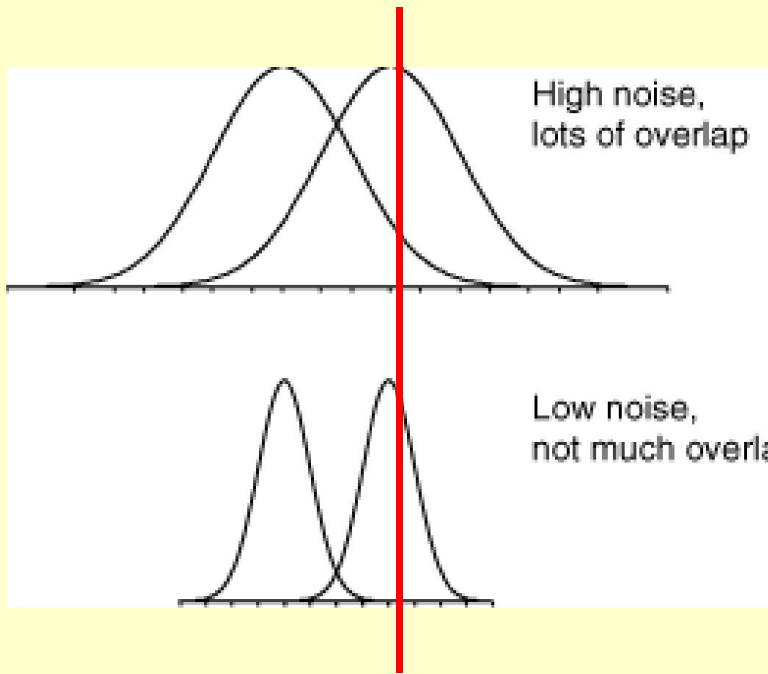
↪ odziv od nepravilnosti (**signal**),

↪ ali i odziv od materijala (**šum**) !!!

↪ Stoga, odabirom ispitnih parametara i uvjeta, treba ostvarivati što veću razliku signala u odnosu na šum tj. postizati što **veći odnos signal-šum** (*kontrast*)

Podešavanje/odabir osjetljivosti

- ↪ *hit* - ispravno detektiran signal - **PoD**
- ↪ *miss* - signal nije detektiran za postavljenu osjetljivost !
- ↪ *false alarm* - lažne indikacije “tretirane” kao nepravilnosti !
- ↪ *reject* - korektno “zanemaren” (odbačen) šum

Provedba i ishodi ispitivanja u praksi

Temeljem

(1) pojavljivanja indikacija (*provedba metode*) te

(2) uočavanja istih (*detekcija*) i

(3) evaluacije indikacija (*karakterizacija*)

(4) zaključujemo o stanju ispitnog materijala
(*značajke*) i

(5) prihvatljivosti ispitne komponente
(*sukladno kriteriju prihvatljivosti*).

↪ Level I

↪ Level II

3. Pouzdanost nerazornih ispitivanja

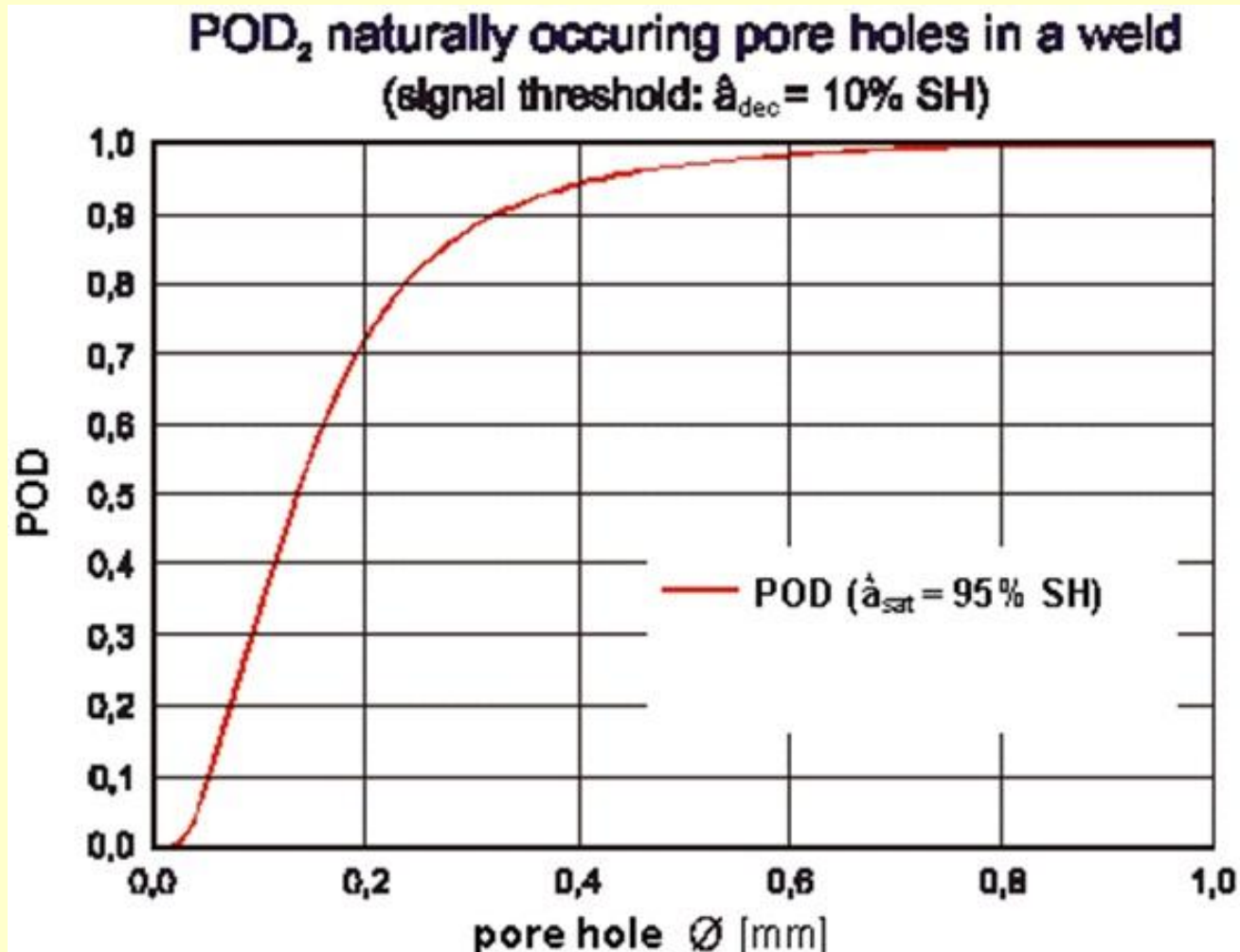
Na **uspješnost ispitivanja** utječu:

- ↪ ispitno osoblje,
- ↪ ispitna oprema i sredstva (referentni uzorci, etaloni),
- ↪ ispitni postupak / ispitni parametri / tehnologija,
- ↪ ispitni objekt (oblik, dimenzije, materijal).

Nerazorna ispitivanja se zapravo sastoje od dva koraka:

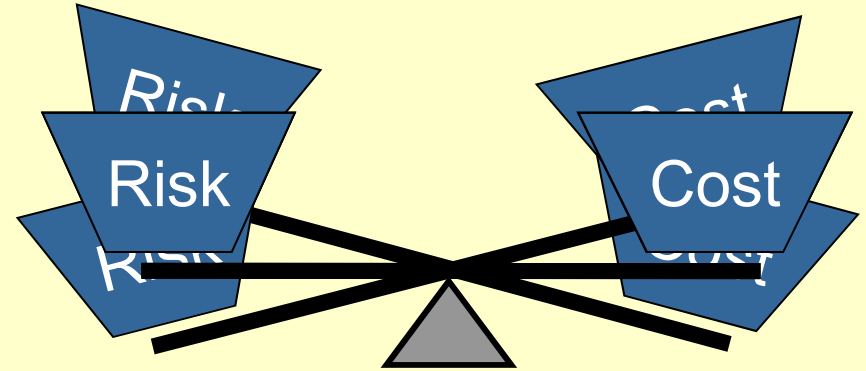
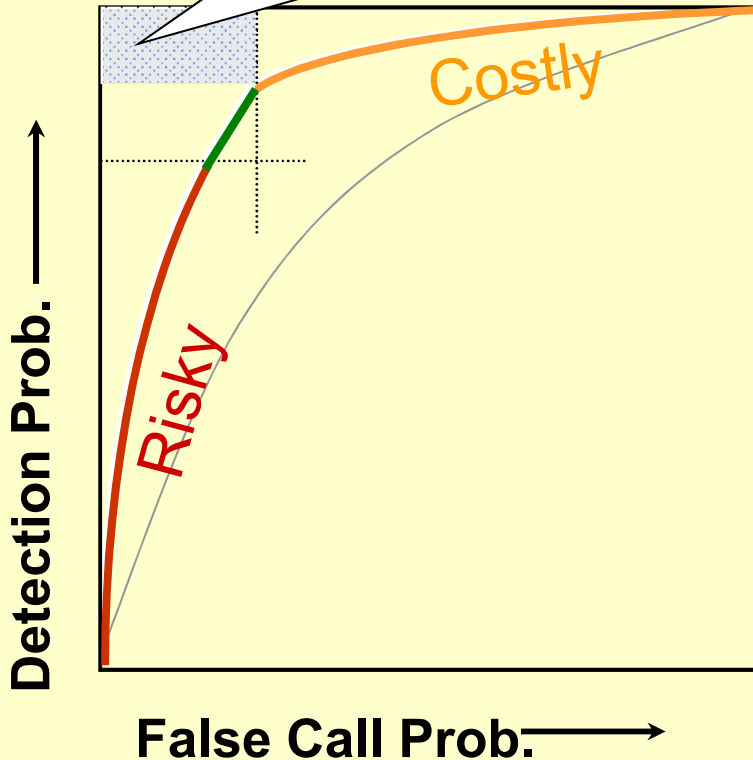
- ↪ dobivanje indikacije (detectability),
- ↪ tumačenje, ocjenjivanje indikacije (interpretability).

Vjerojatnost detekcije – PoD krivulja

ROC - operativna krivulja prijama

Prihvatljivo područje
> 80% uspješne detekcije
< 20% lažnih indikacija

Balansiranje između:

- ↪ troškova svih rizika (pouzdanost NDT-a i posljedice otkaza) te
- ↪ troškova osiguravanja cjelovitosti (troškovi ispitivanja + troškovi uslijed lažnih grešaka)

4. Level 1 – kompetencije (i odgovornosti)

EN ISO 9712:2012

... competence to carry out NDT according to written instructions and under the supervision of Level 2 or Level 3 personnel. Within the scope of the competence defined on the certificate, Level 1 personnel may be authorized by the employer to perform the following in accordance with NDT instructions::

- ↪ set up NDT equipment;
- ↪ perform the tests;
- ↪ record and classify the results of the tests according to written criteria;
- ↪ report the results.

... shall neither be responsible for the choice of test method or technique to be used, nor for the assessment of test results

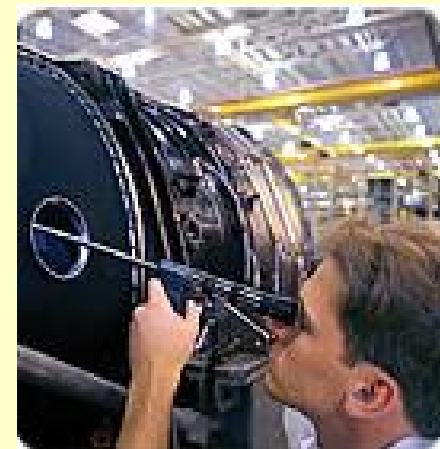
4. Level 2 – kompetencije (i odgovornosti)

EN ISO 9712:2012

... to perform NDT according to NDT procedures. Within the scope of the competence defined on the certificate, Level 2 personnel may be authorized by the employer to:

- ↳ select the NDT technique for the testing method to be used;
- ↳ define the limitations of application of the testing method;
- ↳ translate NDT codes, standards, specifications, and procedures into NDT instructions adapted to the actual working conditions;
- ↳ set up and verify equipment settings;
- ↳ perform and supervise tests;
- ↳ interpret and evaluate results according to applicable standards, codes, specifications or procedures;
- ↳ carry out and supervise all tasks at or below level 2;
- ↳ provide guidance for personnel at or below level 2;
- ↳ report the results of NDT.

5. Osiguranje kvalitete (vjerodostojnosti) rezultata

Osiguranje sljedivosti:

↪ uporaba etalona i referentnih blokova (**zapisi!**)

↪ **bilježenje** svih relevantnih parametara (uvjeta) ispitivanja

↪ ponovljivost i obnovljivost ispitivanja
(*Repeatability and Reproducibility*)

↪ točnost i preciznost rezultata
mjerna nesigurnost (*Measurement Uncertainty*)

Brojnost NDT metoda ...

